

Bomen die mensen laten stilstaan

Monumentale bomen, deel 1

Tilburg

Lindeboom Hoewel

Nederland kent duizenden bomen waarvan velen zijn erkend als 'monument'. Elke boom heeft zo z'n eigen verhaal. In een serie artikelen staat Boomzorg stil bij het verhaal achter een paar van deze bomen. In deze editie is dat de Tilburgse Lindeboom.

Auteur: Guy Oldenkotte

Steden: je verlangt ernaar of wordt er juist door afgestoten. Steden zijn mooi of lelijk, internationaal gerespecteerd of juist berucht. Steden: ze kunnen beschikken over gebouwen met allure, sportclubs met een (internationale) reputatie of beroemde inwoners...of juist een gebrek hebben aan dat alles. Tilburg is zo'n stad. Ooit was de stad de residentie van koning Willem II en vonden doeken en stoffen van de plaatselijke textielindustrie hun weg tot in de verste uithoeken van de wereld. Maar met de sluiting van de laatste textiel fabriek midden jaren '90 werd voor Tilburg een hoofdstuk afgesloten. Sindsdien heeft de stad moeite met het omslaan naar een nieuwe pagina. Geen aansprekende en bekende burgers binnen de gemeente, geen economische focus en, nu de plaatselijke Betaald Voetbalvereniging Willem II exact tien jaar na deelname aan de Uefa Champions League definitief z'n rondje afwerkt op vrijdagavond in de Eerste Divisie, geen sprankelende reputatie. Tilburgers snakken naar iets dat hen bindt en waarop men trots kan zijn. Lange tijd leken ze dat te hebben gevonden in de meest historische boom die de stad rijk was; de lindeboom op het Heuvelplein in de binnenstad. "De lindeboom op het Heuvelplein vormde al de kern van wat nu Tilburg heet, nog voordat Tilburg een stad werd. Tilburg is namelijk gevormd uit een aantal afzonderlijke dorpskernen

en de lindeboom was een centraal punt tussen deze kernen. Op de plaats van de boom werd vaak recht gesproken en werden zelfs executies uitgevoerd," zegt Bram van Beurden van Stichting Stadsbomen Tilburg.

Wederzijdse naamgevers

Hoewel deskundigen het er niet helemaal over eens zijn, is het aannemelijk dat de stad z'n naam te danken heeft aan de betreffende lindeboom. "Het Latijns voor lindeboom is 'tilia'," merkt Van Beurden op. 'Burg' zou dan weer een verwijzing zijn naar het kasteel dat Jan van Haestrecht in de 15e eeuw liet bouwen in de directe omgeving van de boom. Omgekeerd kan de lindeboom in Tilburg claimen dat het zijn naam te danken heeft aan de stads meest voornamewoner; Koning Willem II die in de 19e eeuw in Tilburg woonde. De lindeboom in Tilburg is een zogenaamde koningslinde, een naam waarvan wordt gezegd dat die het gevolg was van het feit dat Koning Willem II de betreffende lindeboom onder z'n hoede nam. Door de groei en ontwikkeling van de stad nam ook de rol van het Heuvelplein in de jaren toe en groeide de lindeboom uit tot een symbool. Een naastgelegen hotel koos voor de naam lindeboom en was jarenlang het enige hotel in het hartje van de stad. Behalve dat de lindeboom in Tilburg onlosmakelijk verbonden

is met de historie van de stad, groeide de boom door de jaren heen ook uit tot kern van festiviteiten zoals het jaarlijkse bevrijdingsfeest. "De afloop van de Tweede Wereldoorlog wordt op heel veel plaatsen gevierd rondom een boom. Bomen zijn namelijk ook symbool voor onsterfelijkheid. In Tilburg kreeg de lindeboom op het Heuvelplein die eer," aldus Van Beurden.

Niet op waarde geschat

Maar aan die onsterfelijkheid kwam ook voor de Tilburgse lindeboom een einde. Hoewel de boom door de burgers werd gezien als een 'verbindend' en 'elementair' element van de stad, werd dit door de bestuurders niet erkend. "De Tilburgse lindeboom is nooit door de bestuurders erkend en op waarde geschat," claimt Van Beurden. "In plaats van een voorbeeld en verbindend element heeft de manier waarop de boom is behandeld door bestuurders door de jaren heen het gat met de burgers alleen maar vergroot." Volgens Van Beurden hebben de bestuurders zich nooit echt druk gemaakt om de boom, laat staan ingezien hoe groot de betekenis was. Door de jaren heen zijn om het Heuvelplein veel infrastructurele projecten uitgevoerd maar nooit werd rekening gehouden met de gevolgen voor de lindeboom. Eind jaren '80 werd dat duidelijk zichtbaar toen kale plekken en dood hout aantoonde dat de

Ook de vierde opvolger heeft het niet gered.

boom moeite had mee te gaan met de tijd. In haar ambities om de boom als 'mooi plaatje' te behouden besloot de Tilburgse gemeenteraad daarom de boom te voorzien van een druppelsysteem die de wortels van voldoende water moest voorzien. Het effect werkte echter averechts. "De boom is uiteindelijk verdrongen in het overvloedige water," aldus Van Beurden. Desinteresse en onkunde maakte dat de boom uiteindelijk als verloren werd beschouwd en besloten werd in 1994 om de boom te kappen. Het hotel De Lindeboom had de ondergang toen eigenlijk al ingezet. Het hotel had al een aantal jaren daarvoor de deuren gesloten.

Boom met karakter

Hoewel de bevolking haar ongenoegen spuide over de beslissing om de Tilburgse lindeboom te verwijderen, ging op 27 april 1994 de zaag er in. "Vanwege de doorsnede van de stam was er gekozen voor een zaag met een lang blad. Maar het wilde maar niet lukken waarop besloten werd een zaag met een korter blad in te zetten die uiteindelijk de stam in fases zou moeten doorzagen," herinnert Van Beurden. "Wat toen gebeurde wordt nog altijd als een wonder beschouwd; nadat de zaag de eerste ronde had gemaakt bleek dat de boom hol was en dat in de kern een nieuwe lindeboom aan het groeien was." Maar wie had verwacht dat Tilburgse bestuurders hun lesje wel hadden geleerd, kwam bedrogen uit. "Met het verwijderen van de oude lindeboom werd ook de herinrichting van het Heuvelplein in gang gezet. Onder het plein werd een fietsenkelder aangelegd waar bovenop een

De booschap van de burgers is duidelijk.

bak werd gebouwd waarin de nieuwe boom werd geplant." Terugkijkend zegt Van Beurden: "Het idee was leuk, maar de uitvoering was fout. Het ontwerp van de speciale bak waarin de boom werd geplant was vooral 'snel' en 'mooi' en in lijn met de ambitie die de stad wilde uitstralen. Maar het was totaal niet praktisch voor de nieuwe lindeboom. Ook de nieuwe lindeboom redde het niet."

Symbool van Volksopstand

Hoewel hout van de oude lindeboom inmiddels was verwerkt in de stadshamer, snakte Tilburg naar een nieuwe boom. Uit het snoeigoed van de oude boom was het de gemeente gelukt een drietal nieuwe bomen te kweken. "Na de herinrichting van het plein is er een daarvan opnieuw in de bak geplant. Maar toen een biertent tijdens de carnaval z'n afvoerwater in de bak loosde, betekende dit het einde voor deze boom," merkt Van Beurden op. Het bleek dat de boom destijds te diep was geplant en dat de kluit te klein was. Met die wetenschap in het hoofd werd besloten om wederom een nazaat van de oude lindeboom te planten. "Maar begin dit jaar bleek dat de nieuwe opvolger van de boom inmiddels ook het loodje had gelegd." De lijdensweg rondom de Tilburgse lindeboom heeft het gat tussen de burgers en bestuurders alleen maar vergroot. Henk Kuiper, veldbioloog van beroep en een van de burgers die tijdelijk de oude lindeboom bezette voordat deze in 1994 werd gekapt, beschikt over de enige echte opvolger van de oude lindeboom die inmiddels is uitgegroeid tot een volwassen boom. Tijdens de werkzaamhe-

den voor de herinrichting van het Heuvelplein in 1995 ziet Kuiper dat stukken wortel van de oude boom nog aanwezig zijn in de grond. Hij klimt 's nachts over een hek en stelt een wortel van de oude boom veilig. Ruim zestien jaar later is de wortel uitgegroeid tot een nieuwe, gezonde, nazaat van de oude Lindeboom. Het verzoek om deze in de bak te planten valt bij hem echter niet in goede aarde. "Over mijn lijk. Eerst moet de commercialisering van de stad veranderen voordat ik mijn boom terug laat komen op het Heuvelplein," stelt hij. Volgens de Gemeente Tilburg is de eis echter te rigoros. Bram van Beurden heeft wel begrip voor de eis van Kuiper. "Monumentale bomen hebben op diverse plekken het veld moeten ruimen vanwege de vaart der volkeren. De marketing technische waarde wordt zelden tot nooit erkend." Het wantrouwen tussen burgers en bestuurders in de Brabantse stad is er daardoor alleen maar groter van geworden. Van Beurden stelt dat de 20e eeuw er een was die bolstond van pure commercie. "We leven in een bestuurlijke cultuur die alleen praat over vooruitgang en die de arrogantie heeft om alles uit het verleden te verwaarlozen." Kuiper's weigering om zomaar zijn lindeboom af te staan kan daarom gezien worden als een signaal van de burger richting de ambtenarij. Maar dat er een nieuwe boom op het Heuvelplein moet komen is volgens Van Beurden duidelijk. "Het plein is een belangrijke plek. Maar nu ook de laatste boom het niet heeft gered wordt het langzaam ook een frustrerende en kille plek. Geen boom is daarom geen optie. Samen met de gemeente en het Lindeboom comité gaan we daarom op zoek naar een gewone koningslinde die dan op de plek geplant moet worden." De klucht rondom de lindeboom heeft de afgelopen twintig jaar al veel schade toegebracht aan de verstandhouding tussen de burgers en bestuurders. Als het aan Van Beurden ligt komt dat zo spoedig mogelijk tot een einde. Want behalve dat het ontbreken van een lindeboom op het Heuvelplein de stad een symbool onthoudt, doet het ontbreken van de boom nog veel meer schade aan de Tilburgers van de toekomst. "De afgelopen jaren heeft Tilburg ook geen bevrijdingsfeest meer gevierd. We hebben dus ook niets meer dat voor de jeugd het besef in leven kan houden waarvoor we dagelijks vechten." Het hoofdstuk rondom de Tilburgse lindeboom is dus voorlopig nog niet gesloten. En zolang die pagina niet kan worden omgeslagen zal Tilburg niet in staat zijn door te groeien naar de stad die het zo graag wil zijn.